

วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ 3 สายพันธุ์ และ 4 สายพันธุ์

นางสาวธานีฟา นิเด็ง

พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่12 ยะลา

โรคไข้หวัดใหญ่ เกิดจากการติดเชื้อไวรัส อินฟลูเอนซ่า ซึ่งมีการระบาดเป็นช่วงๆในหน้าฝนและหน้าหนาวเป็นเชื้อที่มีโอกาสกลายพันธุ์เป็นสายพันธุ์ใหม่ที่รุนแรงได้ ไวรัสไข้หวัดใหญ่เป็นสาเหตุสำคัญของการติดเชื้อทางระบบทางเดินหายใจแบบเฉียบพลัน พบได้บ่อยในประชากรทุกกลุ่มอายุ อัตราป่วยประมาณร้อยละ 10 ถึง 20 ของประชากรกลุ่มตั้งครรรค์ เด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ที่มีโรคเรื้อรัง และผู้ที่เป็นโรคอ้วน มีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยและเกิดภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรง

ข้อมูลจากกรมควบคุมโรคพบว่าสถานการณ์ของโรคไข้หวัดใหญ่หลังจากเริ่มให้วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมา อัตราป่วยได้ลดลงทุกปี จนกระทั่งปี 2559 - 2562 เริ่มกลับมามีแนวโน้มที่เกิดขึ้นต่อมาในปี 2563 - 2564 พบแนวโน้มผู้ป่วยไข้หวัดใหญ่ลดลงเนื่องด้วยสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด19 ด้วยมาตรการการป้องกันโรคส่งผลให้ผู้ป่วยลดลง สำหรับปี 2565 อัตราป่วยไข้หวัดใหญ่มีแนวโน้มขวนเพื่อนเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ซึ่งพบผู้ป่วย 80,713 ราย อัตราป่วย 121.98 ต่อประชากรแสนคน ส่วนใหญ่พบผู้ป่วยในเด็กเล็กกลุ่มอายุ 0-4 ปี เท่ากับ 514.83 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาเป็นกลุ่มอายุ 5-14 ปี และ 15 ถึง 24 ปี ตามลำดับ มีรายงานผู้เสียชีวิต 2 ราย

ข้อมูลจากศูนย์ไข้หวัดใหญ่แห่งชาติ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ พบสายพันธุ์เชื้อไข้หวัดใหญ่ที่กำลังระบาดส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับสายพันธุ์วัคซีนที่องค์การอนามัยโลกประกาศใช้สำหรับประเทศทางซีกโลกใต้ในปี พ.ศ.2566 โดยเชื้อในกลุ่ม A/(H3N2)มีความคล้ายคลึงกับสายพันธุ์ A/Drawin/9/2021(H3N2)-Link virus เชื้อไข้หวัดใหญ่ชนิดB มีความคล้ายคลึงกับสายพันธุ์ B/Austria/1359417/2021(Victoria Linege) และเชื้อไข้หวัดใหญ่ชนิด A/H1N1pdm09 มีความคล้ายคลึงกับสายพันธุ์ A/Sydney/5/2021(H1N1) pdm09-Like virus

ไวรัสไข้หวัดใหญ่

- 1) ไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ A อาจเรียกสั้น ๆ ว่า ฟลู A มีด้วยกันน้อยกว่าชนิดโดยจะมีชื่อตามชนิดโปรตีน H และ N แต่ที่พบระบาดในคนบ่อยคือ 2 สายพันธุ์คือ A(H1N1) ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ A จัดว่าเป็นกลุ่มที่มีความรุนแรงที่สุด เนื่องจากสามารถก่อให้เกิดการแพร่ระบาดได้อย่างกว้างขวางทั่วโลก เช่น ไข้หวัดสุกร, ไข้หวัดนก, ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ เป็นต้น โดยมีกแพร่ระบาดในช่วงฤดูฝนและฤดูหนาว
- 2) ไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ B หรือเรียกสั้นๆ ว่าฟลู B แบ่งเป็นสายพันธุ์แยกย่อยได้เป็น สายพันธุ์ B ตระกูล Victoria และ สายพันธุ์ B ตระกูล Yamagata

การติดต่อ ไข้หวัดใหญ่สามารถแพร่กระจายเชื้อได้ทางการหายใจ ไอ จาม

อาการของไข้หวัดใหญ่ อาการโดยทั่วไปจะคล้ายไข้หวัดจากเชื้ออื่นๆทั่วไปอาการแสดงมีตั้งแต่อาการไข้ น้ำมูกไหล ไอ เจ็บคอ มีไข้สูง ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย ปวดเมื่อยตามตัวโดยทั่วไปจะมีอาการ 2-3 วัน แต่บางรายอาจมีอาการรุนแรง เช่น ปอดบวม สมองอักเสบ กล้ามเนื้อหัวใจอักเสบ ตับอักเสบ และเกิดโรคแทรกซ้อนได้มากกว่า หลังจากหายอาจมีอาการอ่อนเพลียไปอีกหลายสัปดาห์

วัคซีนไข้หวัดใหญ่กับเรื่องที่ต้องรู้

วัคซีนไข้หวัดใหญ่ที่ใช้ในประเทศไทยในปี2566 เป็นวัคซีนฉีดผลิตจากเชื้อที่ตายแล้วโดยผ่านกระบวนการ ผลิตที่มีความปลอดภัยและมีประสิทธิภาพสูงในการป้องกันไข้หวัดใหญ่ แต่ผู้ที่ฉีดวัคซีนแล้วยังอาจเป็นไข้หวัดใหญ่ได้แต่อาการจะน้อยลง วัคซีนไข้หวัดใหญ่ ไม่ป้องกันไข้หวัดทั่วไปที่เกิดจากเชื้ออื่นๆ

สายพันธุ์ของวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่

เชื้อสายพันธุ์วัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่จะมีความแตกต่างกันในแต่ละปีโดยองค์การอนามัยโลก (WHO) จะเป็นผู้กำหนดสายพันธุ์ของเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ที่จะนำมาผลิตวัคซีนโดยวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่ปี 2566 ใช้วัคซีนสำหรับซีกโลกใต้ ซึ่งมี 2ชนิดคือ ชนิด 3 สายพันธุ์ และชนิด 4 สายพันธุ์

ชนิด 3 สายพันธุ์	ชนิด 4 สายพันธุ์
an A/Sydney/5/2021 (H1N1)pdm09-like virus;	an A/Sydney/5/2021 (H1N1)pdm09-like virus;
an A/Darwin/9/2021 (H3N2)-like virus;	an A/Darwin/9/2021 (H3N2)-like virus;
a B/Austria/1359417/2021 (B/Victoria lineage)-like virus	a B/Austria/1359417/2021 (B/Victoria lineage)-like virus
	a B/Phuket/3073/2013 (B/Yamagata lineage)-like virus.

บุคคลที่ควรได้รับวัคซีนไขหวัดใหญ่

วัคซีนชนิดเชื้อไม่มีชีวิต แนะนำฉีดแก่บุคคลที่มีอายุ 6 เดือนขึ้นไปที่ไม่มีข้อห้ามในการรับวัคซีน หากมีวัคซีนไม่เพียงพอ แนะนำพิจารณาให้ผู้ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนจากไขหวัดใหญ่รุนแรง รวมถึงบุคคลที่ดูแลคนกลุ่มเสี่ยงไว้ก่อนได้แก่

1. บุคลากรทางการแพทย์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วย
2. หญิงตั้งครรภ์อายุครรภ์ 4 เดือนขึ้นไป
3. เด็กอายุ 6 เดือนถึง 2 ปี
4. ผู้ที่มีโรคเรื้อรัง คือ ปอดอุดกั้นเรื้อรัง หอบหืด หัวใจ หลอดเลือดสมอง ไตวาย มะเร็งที่กำลังให้เคมีบำบัด เบาหวาน
5. บุคคลที่มีอายุ 65 ปี ขึ้นไป
6. ผู้พิการทางสมองช่วยเหลือตนเองไม่ได้
7. ทุกโรคธาลัสซีเมีย ภูมิคุ้มกันบกพร่อง (รวมถึงผู้ติดเชื้อ HIV ที่มีอาการ)
8. ผู้ที่มีน้ำหนักตั้งแต่ 100 กิโลกรัมหรือ BMI ตั้งแต่ 35 kg/m

ควรฉีดวัคซีนเมื่อไหร่

วัคซีนไขหวัดใหญ่ฉีดได้ตลอดปี แต่ช่วงเวลาที่เหมาะสมคือ ก่อนฤดูฝน(เดือนพฤษภาคม) และก่อนฤดูหนาว(เดือนตุลาคม) เนื่องจากเป็นช่วงที่เริ่มมีการระบาด

ขนาดและวิธีใช้

- วัคซีนชนิดเชื้อไม่มีชีวิต ให้ฉีดเข้ากล้ามเนื้อในเด็ก 6 เดือนขึ้นไป
- ขนาดของวัคซีน แนะนำว่าในเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปีให้ฉีดวัคซีน 0.25 มล. ยกเว้นวัคซีนไขหวัดใหญ่ชนิด 4 สายพันธุ์(Fluarix Tetra และ Vaxigrip Tetra) ที่ให้ฉีด 0.5 มล. ได้ในทุกอายุตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป ในเด็กอายุต่ำกว่า 9 ปี ที่ไม่เคยได้รับวัคซีนป้องกันไขหวัดใหญ่มาก่อน ให้ฉีด 2 ครั้ง ในปีแรกที่ฉีด โดยครั้งแรก และครั้งที่ 2 ห่างกันอย่างน้อย 4 สัปดาห์ หลังจากนั้นฉีดกระตุ้นปีละ 1 เข็ม

ปฏิกิริยาจากการฉีดวัคซีน

อาจมีอาการบวมแดงบริเวณที่ฉีด มีไข้ปวดเมื่อย มักจะเริ่มไม่นานหลังฉีด อาการดังกล่าวควรหายภายใน 1 ถึง 2 วัน การแพ้ถึงขั้นเป็นอันตรายต่อชีวิตมีน้อยมาก ถ้าหากเกิดขึ้นจะปรากฏภายใน 2-3 นาที ถึง 2-3 ชั่วโมง หลังฉีด โดยอาจมีอาการหายใจไม่สะดวก เสียงแหบ หรือหายใจมีเสียงดัง ลมพิษ อ่อนเพลีย หัวใจเต้นเร็ว วิงเวียนศีรษะ หน้ามืด เป็นลม หรือหมดสติ

การดูแลรักษาปฏิกิริยาจากการฉีดวัคซีน อาจปวด บวมบริเวณที่ฉีดให้ประคบด้วยผ้าเย็น หากมีไข้ให้รับประทานยาลดไข้ หากมีอาการรุนแรง หรืออาการผิดปกติ ควรปรึกษาแพทย์ทันที และแจ้งอาการให้ทราบโดยละเอียด

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค(2562).ตำราวัคซีนและการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ปี2562.กรุงเทพฯ: กองโรคป้องกันด้วยวัคซีน กรมควบคุมโรค
- กรมควบคุมโรค(2566).มาตรฐานการดำเนินงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ปี2566 : กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค
- กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์(2566). รายงานการเปลี่ยนแปลงสายพันธุ์ใช้หัดใหญ่ระหว่าง 1 ต.ค. 2565 – 19 เม.ย. 2566 : ศูนย์ใช้หัดใหญ่แห่งชาติ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์